

PAPER DETAILS

TITLE: Sosyal Medya Kullanım Amaçları ve Sanal Ortam Yalnızlığı Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

AUTHORS: Aynur Karabacak Çelik

PAGES: 53-68

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3231474>

Sosyal Medya Kullanım Amaçları ve Sanal Ortam Yalnızlığı Arasındaki İlişki: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma

The Relationship Between Social Media Usage Purposes and Virtual Loneliness: A Study on University Students

Aynur KARABACAK ÇELİK*

Araştırma Makalesi Research Article

Başvuru Received: 28.06.2023 ■ Kabul Accepted: 15.03.2024

ÖZ

Sosyal bir varlık olan insan, kişiler arası ilişkileri geliştirmek için çaba harcamaktadır. İnsan, sosyal ilişkilerini bazen yüze yüze bazen de sanal ortamlarda kurabilmektedir. Ancak sanal ortamların gereğinden fazla ve işlevsel olmayan amaçlarla kullanılması, sosyal ilişkileri geliştirme amacına hizmet etmeyebilir ve bireyler sanal ortamlarda da yalnızlık hissedebilir. Bu çalışmada, bireylerin sosyal medya kullanım amaçları ile sanal yalnızlıkları arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amaçlanmıştır. İlişkisel araştırmaya uygun tasarlanan bu araştırma, 611 lisans öğrencisi ile gerçekleştirildi. Çalışmanın veri toplama sürecinde, Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği ile Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği kullanıldı. Bulgular, sanal paylaşım ve sanal sosyalleşme alt boyutları ile boş zamanları değerlendirme, arkadaşlarla iletişim, olayları/gündemi takip etme, eğlenme ve rahatlama, müzik dinleme, insanları daha iyi tanıma, mesaj gönderme ve alma, kişisel sunum ve bilgi paylaşma, fikir alışverişinde bulunma, kişi ve organizasyonlara ulaşma arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğunu gösterdi. Sanal yalnızlık alt boyutu ile herhangi bir sosyal medya kullanım amacı değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlendi. Regresyon analizi sonuçları, eğlenme ve rahatlama, insanları daha iyi tanıma, kişi ve organizasyonlara ulaşma amaçlarının sanal sosyalleşme üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu tespit edildi. Bir diğer bulgu, arkadaşlarla iletişim, eğlenme ve rahatlama, insanları daha iyi tanıma ve kişi ve organizasyonlara ulaşma amaçlarının sanal paylaşımın anlamlı yordayıcıları olduğunu gösterdi. Sanal ortam yalnızlığı ile ilişkili olan sosyal medya kullanım amaçlarının belirlendiği bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular, olası müdahale çalışmalarına veri sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sanal Ortamda Yalnızlık, Sosyal Medya Kullanım Amacı, Üniversite Öğrencileri, Sosyal İlişkiler.

ABSTRACT

As social beings, humans make various efforts to strengthen interpersonal relationships. Individuals can establish social relationships, both face-to-face and in virtual environments. However, excessive and non-functional use of virtual environments may not serve the purpose of developing social relationships, and individuals may feel lonely in virtual environments. The aim of this study is to determine the relationships between individuals' social media usage purposes and their virtual loneliness. This study, designed according to relational research, was conducted with 611 undergraduate students. In the study's data collection process, the Social Media Usage Intentions Scale and the Virtual Environment Loneliness Scale were used. The findings showed that there were significant positive relationships between the sub-dimensions of virtual sharing and virtual socialization and leisure time, communication with friends, following events/agenda, having fun and relaxation, listening to music, getting to know people better, sending and receiving messages, personal presentation and sharing information, exchanging ideas, and reaching out to people and organizations. It was found that there was no significant relationship between the sub-dimension of virtual loneliness and any of the social media use purpose variables. The regression analysis results showed that the purposes of having fun and relaxation, getting to know people better, and reaching out to people and organizations were significant predictors of virtual socialization. Another finding showed that communicating with friends, having fun and relaxation, getting to know people better, and reaching out to people and organizations were significant predictors of virtual sharing. The results of this study revealed that the purpose of social media use should be considered in social media loneliness intervention studies.

Keywords: Virtual Environment Loneliness, Social Media Using Purpose, University Students, Social Relations.

Giriş

Sosyal bir varlık olan insan, sosyal ilişki geliştirmek, insanlar arasında bağlantı kurmak, etkileşimde bulunmak ve anlamlı ilişkiler oluşturmak için çaba sarf etmektedir (Deci ve Ryan, 2002). Sosyal ilişkiler, insanların duygusal ihtiyaçlarını karşılamak ve zor zamanlarında ona destek sağlamak için işlevseldir (Abay-Alyüz, 2020). Sosyal ilişkiler aynı zamanda insanların topluluklara, gruplara veya ailelere ait hissetmelerini sağlamaktadır. Dolayısıyla sosyal ilişkiler insanların kimliklerini tanımlama ve kendilerini başkalarıyla bağlantılı hissetme ihtiyacını karşılamaktadır (Maslow, 1943; Ryan ve Deci, 2000). Ancak, insanlar sosyal ilişkilerinde bazen sorunlar yaşayabilmekte ve yalnızlık hissedebilmektedir. Bu bağlamda insanlar, ortaya çıkan yalnızlıkla başa çıkmak ve yeniden sosyal ilişki geliştirebilmek adına sanal ortamlar gibi alternatif yollarla da iletişim kurmayı tercih edebilmektedir (Balcı ve Gölcü, 2013; Clayton vd., 2013; Erdoğan, 2009; Lemieux vd., 2013; Serdar vd., 2018).

Bireyler sosyal ortamlarda bekledikleri sosyal ilişkileri geliştiremedikleri zaman sanal ortamlarda vakit geçirmeye çalışmakta ve bunun sonucunda sanal bağımlılıkları artmakta, nihayetinde de bireyler daha çok yalnızlaşmaktadır (Kabaklı-Çimen, 2018; Yao ve Zhong, 2014). Sanal ortam yalnızlığı, bireylerin dijital ortamlarda (sosyal medya, çevrimiçi platformlar, oyunlar vb.) yaşadıkları yalnızlık hissi olarak tanımlanmaktadır (Korkmaz vd., 2014). Bu durum, bireylerin sanal dünyada çevrimiçi olarak bağlantı kurmasına rağmen gerçek bir sosyal bağ kurma veya derin ve anlamlı ilişkiler geliştirme konusunda eksiklik hissetmeleriyle ilişkilidir (Engelberg ve Sjöberg, 2004).

Sanal ortam yalnızlığı birçok faktörden kaynaklanmaktadır. Bu faktörlerden biri yüz yüze etkileşim eksikliğidir. Sanal ortamlarda iletişim genellikle yazılı veya dijital olarak gerçekleşmektedir. Bu nedenle, gerçek bir bağ kurma veya derin bir anlayış geliştirme konusunda eksiklik hissi ortaya çıkabilmekte ve bireyler yüz yüze kurulan ilişkilere yabancılaşarak yalnızlaşmaktadır (Şensoy vd., 2020). Sanal ortam yalnızlığı ile ilgili bir diğer faktör

yetersiz sosyal destektir. Sanal ortamlarda insanlar genellikle belirli konularda destek almak, duygusal ihtiyaçlarını karşılamak ve sosyal ağlardaki sosyal destek beklentisini karşılamak için sosyal medya gruplarına veya çevrimiçi topluluklara katılmaktadır (Uzakgiden ve Erözkan, 2019). Belirtilenlere ek olarak sanal ortam yalnızlığı karşılaştırma ve yetersizlik hissinden de kaynaklanabilmektedir. Sanal ortamda, insanlar genellikle diğer insanların mükemmel hayatlarını veya başarılarını sergileyen paylaşımlarla karşılaşmaktadır. Bu durum, bireylerin kendilerini başkalarıyla karşılaştırma eğiliminde olmalarına ve kendilerini yetersiz hissetmelerine yol açmaktadır (Bayköse ve Esin, 2019; Büyükmumcu ve Ceyhan, 2019). Bu da yalnızlık hissini daha çok artırabilmektedir. Son olarak sosyal ağların sınırlılığı da sanal yalnızlığa neden olabilmektedir. Sosyal medya platformları, birçok insanla bağlantı kurmayı mümkün kılmaktadır. Ancak bu bağlantılar, genellikle derin ve anlamlı ilişkiler yerine yüzeysel ve geçici etkileşimleri teşvik etmektedir. Bu da gerçek bir bağ kurma konusunda eksiklik hissine neden olmaktadır (Balcı ve Gargalık, 2020).

Sanal ortam yalnızlığının birçok faktörle ilişkili olduğu yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur. Araştırmalar, sosyal medyayı kullanma amaçları ile internet ve sosyal medya bağımlılığı, yalnızlık gibi değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir (Kale, 2019; Karal ve Kokoç, 2010). Bilgi edinme, alışveriş, iletişimi geliştirme, boş zamanları değerlendirme gibi amaçların yalnızca sosyal medya ortamları aracılığıyla karşılanması ile insanlar sosyal ortamlarda daha az vakit geçirebilmektedir. Bu durum da insanların yalnızlık duygusunu daha da artırabilmektedir. Yalnızlıkla başa çıkmak amacıyla sosyal medya uygulamalarını kullanan bir birey, sosyal ilişkilerden daha uzak kalabilmekte, yalıtılmış hissederek yalnızlığı daha derinden hissedebilmektedir. Doğan ve Karakaş (2016) tarafından yapılan araştırmada romantik ilişkiler ve aile ilişkilerindeki yalnızlığın sosyal medyayı kullanma durumunun anlamlı yordayıcıları olduğunu göstermiştir. Sosyal medya ortamlarında vakit geçiren insanlar, sosyal etkileşimden uzak kaldıkları için toplumun içinde yeterince sosyal

etkileşime geçme fırsatı bulamamaktadır. Bu şekilde bireyler sanal ortamlarda çok fazla çok zaman geçirmekten dolayı toplumundan uzaklaşabilmektedir (Korkmaz vd., 2014). Ayrıca, bireyler sosyal medya uygulamalarını, sosyal kaygılardan uzaklaşmak ve daha etkili ilişkiler geliştirmek amacıyla da kullanabilmekte ve yüz yüze kurulan ilişkilerdeki hissettikleri yalnızlık duygularını azaltmayı da tercih edebilmektedir (Morahan-Martin ve Schumacher, 2003). Bu bağlamda sosyal medya ortamları, insanlara gerçek hayat sorunlarından uzaklaşma fırsatını tanımakta ve bu durum bireyler için bir süre sonra daha cazip hâle gelmekte ve sosyal hayat sorunlarından uzaklaşmak için sosyal medyayı çeşitli amaçlarla daha çok kullanabilmektedirler (Korkmaz vd., 2014). Sonuç olarak sosyal ilişkilerden uzaklaşarak sanal ortamlarda da daha çok yalnızlık çekebilmektedir.

Sanal ortam yalnızlığını belirlemek ve bu konuda farkındalığı artırmak, insanların sanal ortamlarda daha sağlıklı ve tatmin edici sosyal bağlar kurmalarına yardımcı olabilir. Aynı zamanda, sanal ortamlarda gereğinden fazla vakit geçirmenin nedenleri ve sonuçlarını bilmek, müdahale çalışmalarına veri sağlaması açısından önemlidir. Sanal ortam yalnızlığını azaltmak ve bireylerin sanal ortamları amaçlı ve daha doğru kullanabilmesi açısından bazı müdahale programları düzenlenmiştir. Bu programlarda, bilişsel davranışçı terapi teknikleri ile sosyal medya bağımlılığını azaltmak (Aşantugrul, 2020), sanal zorbalığa maruz kalan ergenlerde çözüm odaklı terapinin sanal mağduriyet üzerindeki etkisini incelemek (Özbay, 2017), sosyal medya platformlarında dijital detoks (Albayrak, 2020), bağımlı bireylerde sanal ortamda riskli davranışları azaltmak (Gündoğan, 2019) gibi konular ve uygulamalar üzerinde durulmuştur. Dolayısıyla mevcut araştırmada elde edilecek bulguların üniversite öğrencilerinin sanal yalnızlıklarını azaltmada düzenlenecek müdahale programlarına veri sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Sanal yalnızlığın nedenleri ile sonuçlarını bilmek ve sanal yalnızlığın önlenmesi konusunda çalışmalar

yapmak her gelişim dönemi için gereklidir. Ancak sosyal medya platformlarını daha ağırlıklı olarak kullanan üniversite öğrencileri üzerinde çalışmalar yapmak diğer gelişim dönemlerine göre daha öncelikli olabilir. Çünkü üniversite öğrencileri psikososyal gelişim dönemlerinden biri olan yakınlığa karşı yalnızlık döneminde yer almaktadır (Erikson, 1984). Yakınlığa karşı yalnızlık döneminde birey, tatmin edici sosyal bağlar kurarak yakınlık duygusunu hissetmeye çalışmaktadır. Bireyler, yakınlık duygusunu aile ilişkileri, akran ilişkileri ve romantik ilişkiler aracılığıyla hissetmeye çalışmaktadır. Ancak birey, sosyal ortamlarda diğerleriyle yakınlık kuramadığı zaman kendini sosyal ortamlardan uzak tutmakta, bir yalıtılmışlık hissi ortaya çıkmakta sonuçta da yalnızlık meydana gelmektedir. Ayrıca bireyler, sosyal medya araçlarını kullanmalarıyla beraber yakınlık duygusunu sanal ortamlarda da sağlamaya çalışmaktadır. Bu bağlamda sosyal medya platformları bireylerin sanal sosyalleşmelerine de imkân vermektedir. Ancak yüz yüze ilişkilerde olduğu gibi sanal ortamlarda da beklenen olumlu sosyal ilişkilerin geliştirilememesi, bireylerde sanal yalnızlığın ortaya çıkmasına neden olabilir. Bundan dolayı, üniversite öğrencilerinin sanal ortam yalnızlıkları ile bu yalnızlığın nedenlerini belirlemek yalnızlığı azaltma konusunda yapılacak diğer çalışmalara da ilham olabilir. Bu nedenle bu araştırmada üniversite öğrencilerinde sanal ortam yalnızlığı ile sosyal medyayı kullanma amaçları arasındaki ilişkileri belirlemek amaçlanmaktadır.

Sosyal Medya Kullanım Amaçları

İnsanlar sosyal medya uygulamalarını çeşitli amaçları gerçekleştirmek için kullanmaktadır. Bu amaçlar eğlenme, rahatlama, boş zamanları değerlendirme, bilgi edinme, sosyalleşme, yeni insanlar tanıma ve gündemi takip etme şeklindedir (Çömlekçi ve Başol, 2019). Bal ve Bicen (2017) tarafından yapılan bir araştırmada öğrenciler, sosyal medya kullanım amaçlarını, mesajlaşma, arkadaşlarını takip etme, haber edinme, fotoğraf çekme, video kaydetme ve paylaşma, yeni gelişmelerin farkında olma, müzik dinleme, uygulamaları takip etme, yeni arkadaşlıklar edinme, yeni uygulamalar indirme ve yer bildirimi yapma

şeklinde sıralamışlardır. Whiting ve Williams (2013) tarafından yapılan araştırmada ise sosyal medya kullanım amaçlarının sosyal etkileşim, bilgi arayışı, zaman geçirme, eğlence, rahatlama, ilişkisel birliktelik, birlikteliği yayma, fikirlerin ifadesi, bilgi paylaşma ve diğerleri hakkında bilgi elde etmek olduğu görülmüştür.

Sosyal medya uygulamaları aynı zamanda insanların sosyal ilişkilerine alternatif olarak da kullanılabilir (Korkmaz vd., 2014). Bu açıdan değerlendirildiğinde sosyal medya ortamlarının, insanların sosyal ilişki geliştirmeleri için bir araç olarak kullanıldığına işaret etmektedir. Yapılan araştırmalarda aynı zamanda sosyal ilişkilerde sorun yaşayan bireylerin de yalnızlıkla başa çıkabilmek için sosyal medyayı kullandıkları tespit edilmiştir (Doğan ve Karakaş, 2016). Ancak sosyal medyada geçen zamanın artması ve sosyal ortamlardan bireyin kendini soyutlamış olması yalnızlıkla sonuçlanmaktadır (Arı-Ünal ve Küçük, 2022; Şafak ve Kahraman, 2019). Bundan dolayı, sosyal medya kullanım amaçlarının aşırı olması ve sosyal medya uygulamalarının gereğinden fazla kullanımı sanal yalnızlığı beraberinde getirebilmektedir. O'Day ve Heimberg (2021) sosyal medya kullanımı sosyal kaygı ve yalnızlık arasındaki ilişkileri inceleyen bir sistematik derleme araştırması gerçekleştirmiştir. Araştırma sonuçları hem sosyal kaygı düzeyi hem de yalnızlıkları yüksek olan bireylerin çevrimiçi ortamda daha sorunlu bir şekilde yer aldıklarını ortaya koymuştur. Aynı zamanda sosyal kaygı ve yalnızlığın problemli sosyal medya kullanımı ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Pittman ve Reich (2016) tarafından yapılan bir araştırmada ise sosyal medya ve yalnızlık arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma görsel tabanlı Instagram ve Snapchat ile yazı tabanlı Twitter gibi uygulamaları kullanan katılımcılarla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları görüntü tabanlı sosyal medya uygulamalarının kullanımı arttıkça bireylerin mutluluk ve yaşam doyumlarının arttığı ve yalnızlıklarının azaldığı belirlenmiştir. Zhang vd. (2021) tarafından yapılan bir diğer araştırmada ise sosyal medya iletişimi ile yalnızlık arasındaki ilişkide algılanan sosyal destek ve sosyal iletişimin rolü ele alınmıştır. Buna göre algılanan sosyal destek ve

sosyal iletişimin, sosyal medya iletişimi ve yalnızlık arasındaki ilişkideki dolaylı etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Marttila vd. (2021) tarafından yapılan boylamsal bir araştırmada problemli sosyal medya kullanımı arttıkça bireylerin yalnızlıklarının arttığı ve bunun sonucunda da yaşam doyumlarının azaldığı bulunmuştur.

Alan yazında sosyal medya kullanım amaçları ve yalnızlık arasındaki ilişkileri ele alan araştırma bulguları olduğu da tespit edilmiştir (Arı-Ünal ve Küçük, 2022; Bardak ve Yalçınkaya-Alkar, 2016; Marttila vd., 2021; O'Day ve Heimberg, 2021; Pittman ve Reich, 2016; Şafak ve Kahraman, 2019; Zhang vd., 2021). Ancak oldukça yeni bir kavram olan sanal ortam yalnızlığının ise daha az ele alınan bir kavram olduğu görülmüştür. Sanal ortam yalnızlığı ve bu durumu açıklayan faktörlerin belirlenmesiyle bireylerin sanal ortamlarda deneyimlediği yalnızlığını azaltmaya dönük müdahale çalışmaları yapılabilir. Aynı zamanda sanal ortamlarda bireyin daha nitelikli sosyal ilişkiler geliştirmelerine yönelik sosyal medya platformlarını daha bilinçli ve amacına uygun kullanabilmeleri için önleyici araştırmalar geliştirilebilir. Bu bağlamda önleyici ve iyileştirici çalışmalara veri sağlaması açısından mevcut araştırmada, üniversite öğrencilerinde sosyal medyayı kullanım amaçları ile sanal ortamdaki yalnızlıkları arasındaki ilişkilerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu hedefi gerçekleştirmek amacıyla aşağıda bulunan sorulara cevap aranmıştır:

1. Sosyal medya kullanım amaçları ile sanal ortam yalnızlığı arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Sosyal medya kullanım amaçları, sanal ortam yalnızlığı ölçeğinin sanal sosyalleşme, sanal paylaşım ve sanal yalnızlık alt boyutlarının anlamlı bir yordayıcısı mıdır?

Yöntem

Mevcut araştırma ilişkisel araştırma yaklaşımına uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda lisans öğrencilerinde sosyal medyayı kullanma amaçları ile sanal ortamdaki yalnızlık arasındaki ilişkiler incelendiği için ilişkisel yaklaşım benimsenmiştir. Bu yaklaşımda iki ya da ikiden

fazla değişken arasındaki ilişkiler belirlenmeye çalışılmakta ve değişkenler arasındaki ilişkiler derinlemesine analiz edilmektedir (Mertens, 2015).

Katılımcılar

Araştırmaya katılacak bireyleri belirlemek için araştırmacılara zaman, konum, para gibi koşullar açısından kolaylık sağlayan uygun örnekleme yönteminden yararlanılmıştır (Özmen ve Karamustafaoğlu, 2019). Bu çalışmada çevrimiçi veri toplama süreci araştırmacılara zaman ve ekonomik yararları olduğu için tercih edilmiştir.

Mevcut araştırma Doğu Anadolu Bölgesi'nin bir ilindeki üniversitede lisans eğitimine devam eden öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi'nin çeşitli anabilim dallarında eğitimine devam eden 611 lisans öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmaya 440 kadın (%72) 171 erkek (%28) lisans öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 23.18, standart sapması ise 4.97'dir. Öğrencilerin 155'i (%25.4) 1. sınıfa, 119'u (%19.5) 2. sınıfa, 196'sı (%32.1) 3. sınıfa ve 141'i (%23) 4. sınıfa devam etmektedir. Bölümlere göre incelendiğinde öğrencilerin 35'i (%5.7) Almanca, 82'si (%13.4) rehberlik ve psikolojik danışmanlık, 80'i (%13.1) özel eğitim, 45'i (%7.3) İngilizce, 135'i (%22.1) Türkçe, 48'i (%7.9) resim, 36'sı (%5.9) matematik, 55'i (%9.3) müzik, 50'si (%8.1) okul öncesi ve 44'ü (%7.2) beden eğitimi öğretmenliğine devam etmektedir. Araştırmaya katılan kullanıcıların günlük sosyal medya kullanımları ortalama 3.7 saattir (SS = 2.80).

Veri Toplama Araçları

Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği

Korkmaz vd. (2014) tarafından geliştirilen ölçek, bireylerin sanal ortamda yaşadığı yalnızlığı, sanal ortamlarda sosyalleşmelerini ve sanal ortamların bireylerin sosyalleşmelerine olan etkilerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Ölçekte 20 madde bulunmakta ve 5'li Likert tipinde puanlanmaktadır. Sanal yalnızlık, sanal paylaşım ve sanal sosyalleşme olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesinde, doğrulayıcı

faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları ölçeğin yapı geçerliğini doğrulamıştır ($\chi^2 = 438.82$, $df = 167$, $p < .001$, RMSEA = .097, SRMR = .011, CFI = .98, GFI = .96, IFI = .98, AGFI = .90 ve NNFI = .96). Ölçeğin iç tutarlık katsayısı toplam puan için .82, alt boyutlarının da sırasıyla sanal sosyalleşme, sanal paylaşım ve sanal yalnızlık alt boyutları için .84, .81 ve .61 olarak belirlenmiştir. Bu araştırma kapsamında ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ölçeğin toplam puanı için .84, sanal sosyalleşme için .67, sanal paylaşım için .91 ve sanal yalnızlık alt boyutları için .70 olarak hesaplanmıştır.

Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği

Solmaz vd. (2013) tarafından geliştirilen ve Çömlekçi ve Başol'un (2019) geçerlik ve güvenirlik çalışmasını ele aldığı ölçek, bireylerin sosyal medyayı kullanma amaçlarını belirlemeyi hedeflemektedir. Solmaz vd. (2013) tarafından yapılan araştırmada ölçekte 14 madde bulunmaktadır. Ancak Çömlekçi ve Başol (2019) tarafından yapılan geçerlik-güvenirlik araştırmasında ölçekten 3 madde çıkarılmış ve 11 madde olarak kullanılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu göstermiştir ($\chi^2 = 179.50$, $df = 44$, $\chi^2/df = 4.07$, RMSEA = .074, CFI = .95, NFI = .91, GFI = .91, NNFI = .95, AGFI = .88). Ölçek 5'li Likert olarak değerlendirilmekte ve her kullanım amacı ayrı ayrı ele alınmaktadır. Ölçeğin iç tutarlık katsayısı .82'dir. Mevcut araştırma örnekleminde ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .84 olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın veri toplanma aşaması gerçekleştirilmeden önce, etik açıdan araştırmanın yapılmasının uygun olduğuna yönelik Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Birim Etik Kurulu'nun kararı dikkate alınmış ve 04.11.2022 tarih ve 12/35 sayılı karara göre araştırmanın yapılmasının etik açıdan uygun olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın gerçekleştirildiği zaman diliminde üniversitelerdeki eğitimin çevrimiçi yürütülmesinden dolayı veriler çevrimiçi yöntemle toplanmıştır. Bunun için, Google Formlar aracılığıyla hazırlanan ölçekler katılımcılara gönderilmiştir. Ayrıca katılımcılara, veri toplama sürecinin amacı, gizlilik, gönüllülük gibi durumlar hakkında bilgilerin yer aldığı bir

aydınlatılmış onam formu verilmiştir. Çevrimiçi veri toplama işlemi iki hafta içinde tamamlanmıştır.

Mevcut araştırmada, araştırma değişkenlerine ait betimleyici istatistiklerle korelasyon ve regresyon analizini gerçekleştirmek için SPSS-26 programı kullanılmıştır. Çevrimiçi veri toplamada sürecinde katılımcılar bir ölçek maddesini işaretlemeyen diğerine geçemediği için araştırmanın veri setinde kayıp veri bulunmamıştır. Dolayısıyla 611 kişi ölçeklerin tamamını doldurmuştur. Analiz işlemine geçmeden önce aykırı değerleri ve normallik varsayımlarının karşılanma durumu incelenmiştir. Araştırmacılar bu işlemler sonucunda herhangi bir normalden sapan veri olmadığını gözlemiştir. Son aşamada, veri setinin çoklu regresyon analizinin yapılması için gerekli varsayımları karşılama durumunu ele aldık. Bunun için Mahalonobis, VIF ve Tolerance değerleri incelenmiştir. Aynı zamanda kurulan regresyon modelinde, Mahalonobis katsayısının önem düzeyinin incelendiği analiz sonucunda .01 altı değerlerin olması gerekmektedir

(Tabachnick vd., 2007). Regresyon hatalarının normalliğinin -1.5 ve 1.5 aralığında olduğu görülmüştür. Ayrıca Q-Q plot grafiğinin incelenmesi sonucunda da regresyon analizinin yapılması için gereken kriterlerin karşılandığı tespit edilmiştir. Bu incelemeler sonucunda gereken varsayımların karşılandığı tespit edilmiş ve analizler yapılmıştır. Araştırmanın değişkenleri arasındaki ilişkiler korelasyon analizi ile belirlenmiştir. Sosyal medya kullanım amaçlarının sanal ortamda yalnızlığın alt boyutları olan sanal paylaşım sanal sosyalleşme ve sanal yalnızlığı yordama gücünü ise çoklu doğrusal regresyon analizi ile değerlendirilmiştir.

Bulgular

Sanal Ortam Yalnızlık ile Sosyal Medya Kullanım Amaçları Arasındaki İlişki

Tablo 1 sanal paylaşım, sanal yalnızlık ve sanal sosyalleşme ile sosyal medya kullanım amaçları arasındaki ilişkilere ait korelasyon değerlerini göstermektedir:

Tablo 1

Değişkenler Arasındaki İlişkilere ait Korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1. Sanal paylaşım	1													
2. Sanal sosyalleşme	.60*	1												
3. Sanal yalnızlık	-.16*	.05	1											
4. Arkadaşlarla iletişim	.06	.22*	-.01	1										
5. Eğlenmek ve rahatlamak	.20**	.24**	-.06	.34*	1									
6. Boş zamanları değerlendirmek	.21*	.23*	-.07	.32*	.59*	1								
7. Müzik dinlemek	.18*	.18*	-.06	.38*	.36*	.41*	1							
8. Mesaj göndermek ve almak	.16*	.23*	-.04	.63*	.33*	.32*	.45*	1						
9. İnsanları daha iyi tanımak	.26*	.28*	.02	.26*	.27*	.33*	.27*	.30*	1					
10. Olayları/gündemi takip etmek	.05	.17*	-.06	.21*	.24*	.25*	.20*	.22*	.17*	1				
11. Kişisel sunum ve bilgi paylaşımı	.16*	.27*	-.05	.36*	.22*	.19*	.34*	.37*	.29*	.30*	1			
12. Kişi ve organizasyonlara ulaşmak	.20*	.27*	-.03	.32*	.17*	.16*	.26*	.34*	.28*	.33*	.55*	1		
13. Fikir alışverişinde bulunmak	.16*	.31**	.02	.33*	.19*	.18*	.31*	.36*	.38*	.35*	.55*	.57*	1	
14. Bilgiye erişim	.08	.19*	-.03	.35*	.19*	.14*	.34*	.36*	.17*	.35*	.38*	.40*	.43*	1

Not. N = 611, *p <.05, ** p <.01

Tablo 1 sanal yalnızlık ölçeğinin sanal paylaşım alt boyutu ile sosyal medya kullanım amaçlarından eğlenmek ve rahatlamak ($r = .20$), boş zamanları değerlendirmek ($r = .21$), müzik dinlemek ($r = .18$), mesaj göndermek ve almak ($r = .16$), insanları daha iyi tanımak ($r = .26$), kişisel sunum ve bilgi paylaşmak ($r = .16$), kişi ve organizasyonlara ulaşmak ($r = .20$) ve fikir alışverişinde bulunmak ($r = .16$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkileri gösterir. Sanal sosyalleşme alt boyutu ile sosyal medya kullanım amaçlarından arkadaşlarla iletişim ($r = .22$), eğlenmek ve rahatlamak ($r = .24$), boş zamanları değerlendirmek ($r = .23$), müzik dinlemek ($r = .18$), mesaj göndermek ve almak ($r = .23$), insanları daha iyi tanımak ($r = .28$), olayları/gündemi takip etmek ($r = .17$), kişisel sunum ve bilgi paylaşmak ($r = .27$), kişi ve organizasyonlara ulaşmak ($r = .27$), fikir alışverişinde bulunmak ($r = .31$) ve bilgi paylaşımı ($r = .19$) arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler vardır. Sanal yalnızlık alt boyutu ile herhangi bir sosyal medya kullanım amacı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Sanal Ortam Yalnızlığın Alt Boyutlarının Yordanması

Sanal yalnızlık, sanal sosyalleşme ve sanal paylaşım alt boyutları ile sanal ortam yalnızlık ölçeğinin toplam puanının sosyal medya kullanım amaçları tarafından yordanma düzeyinin belirlenmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılarak belirlenmiş ve sonuçlar aşağıdaki bölümde sırasıyla verilmiştir:

Sanal Yalnızlık Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Bulgular

Sanal ortam yalnızlık ölçeğinin sanal yalnızlık alt boyutunun sosyal medya kullanım amaçları tarafından yordanma düzeyinin belirlenmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılarak belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 2’de ele alınmıştır:

Tablo 2
Sanal Yalnızlık Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Bulgular

Model	Standardize olmayan değer		Standardize Değer	t	R ²
	B	S.H	β		
(Sabit)	18.52	.95		19.58*	
Arkadaşlarla iletişim	.19	.21	.05	.93	
Bilgiye erişim	-.02	.20	-.00	-.08	
Boş zamanları değerlendirmek	-.22	.20	-.06	-1.09	
Eğlenmek ve rahatlamak	-.08	.20	-.02	-.41	
Fikir alışverişinde bulunmak	.28	.20	.08	1.38	
İnsanları daha iyi tanımak	.21	.17	.06	1.20	.02
Kişisel sunum ve bilgi paylaşımı	-.20	.18	-.06	-1.07	
Kişi ve organizasyonlara ulaşmak	-.07	.19	-.02	-.36	
Mesaj göndermek ve almak	-.12	.20	-.03	-.57	
Müzik dinlemek	-.12	.16	-.04	-.74	
Olayları/gündemi takip etmek	-.19	.19	-.05	-.99	

Not. N = 611, *p <.05, **p <.001

Tablo 2 sosyal medya kullanım amaçlarının sanal ortam yalnızlık ölçeğinin toplam puanındaki değişimin yaklaşık %2'sini açıkladığını göstermektedir. Ancak regresyon katsayılarının anlamlılığını gösteren t-testi sonuçları herhangi bir sosyal medya kullanım amacının sanal yalnızlık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı yordayıcı olmadığını göstermektedir.

Sanal Sosyalleşme Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Bulgular

Sanal ortam yalnızlık ölçeğinin sanal sosyalleşme alt boyutunun sosyal medya kullanım amaçları tarafından yordanma düzeyinin belirlenmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılarak belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 3'te ele alınmıştır:

Regresyon katsayılarının anlamlılığını gösteren t-testi sonuçları, sosyal medya kullanım amaçlarından eğlenmek ve rahatlamak, insanları daha iyi tanımak ve kişi ve organizasyonlara ulaşmak amaçlarının sanal sosyalleşme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı yordayıcı olduğunu göstermektedir. Arkadaşlarla iletişim, boş zamanları değerlendirmek, müzik dinlemek, olayları/gündemi takip etme, mesaj gönderme ve alma, kişisel sunum ve bilgi paylaşımı ve bilgiye erişim amaçları sanal sosyalleşme üzerinde anlamlı bir yordayıcı değildir.

Sanal Paylaşım Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Bulgular

Sanal ortam yalnızlık ölçeğinin sanal paylaşım alt boyutunun sosyal medya kullanım amaçları

Tablo 3

Sanal Sosyalleşme Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Bulgular

Model	Standardize Olmayan Değer		Standardize Değer	t	R ²
	B	S.H	β		
(Sabit)	12.41	1.12		11.06**	
Arkadaşlarla iletişim	.11	.25	.02	.46	
Bilgiye erişim	.11	.24	.02	.44	
Boş zamanları değerlendirmek	.36	.24	.08	1.54	
Eğlenmek ve rahatlamak	.49	.24	.10	2.04*	
Fikir alışverişinde bulunmak	.61	.24	.13	2.54*	
İnsanları daha iyi tanımak	.63	.20	.13	3.12*	.17
Kişisel sunum ve bilgi paylaşımı	.31	.22	.07	1.40	
Kişi ve organizasyonlara ulaşmak	.34	.23	.07	1.48	
Mesaj göndermek ve almak	.10	.24	.02	.41	
Müzik dinlemek	-.12	.19	-.03	-.66	
Olayları/gündemi takip etmek	.02	.22	.01	.11	

Not. N = 611, *p <.05, **p <.001

Tablo 3 sosyal medya kullanım amaçlarının sanal sosyalleşmedeki değişimin yaklaşık %17'sini açıkladığını göstermektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin sanal sosyalleşme üzerindeki göreceli önem sırası; insanları daha iyi tanımak fikir alışverişinde bulunmak, eğlenmek ve rahatlamaktır.

tarafından yordanma düzeyinin belirlenmesi amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılarak belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 4'te ele alınmıştır:

Tablo 4
Sanal Paylaşım Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Bulgular

Model	Standardize Olmayan Değer		Standardize Değer	t	R ²
	B	S.H	β		
(Sabit)	7.96	1.356	-	5.91**	
Arkadaşlarla iletişim	-.87	.30	-.15	-2.93*	
Bilgiye erişim	-.13	.29	-.02	-.46	
Boş zamanları değerlendirmek	.51	.28	.09	1.81	
Eğlenmek ve rahatlamak	.56	.29	.10	1.95*	
Fikir alışverişinde bulunmak	.03	.29	.01	.11	
İnsanları daha iyi tanımak	.96	.24	.17	3.93**	.13
Kişisel sunum ve bilgi paylaşımı	.11	.26	.02	.43	
Kişi ve organizasyonlara ulaşmak	.76	.27	.14	2.79*	
Mesaj göndermek ve almak	.41	.29	.08	1.41	
Müzik dinlemek	.31	.22	.07	1.40	
Olayları/gündemi takip etmek	-.46	.27	-.07	-1.72	

Not. N = 611, *p <.05, **p <.001

Tablo 4 sosyal medya kullanım amaçlarının sanal paylaşımındaki değişimin yaklaşık %13'ünü açıkladığını gösterir. Standardize edilmiş regresyon katsayısı (β), yordayan değişkenlerin sanal paylaşım üzerindeki önem sırası; insanları daha iyi tanımak, kişi ve organizasyonlara ulaşmak, eğlenmek ve rahatlamak ve arkadaşlarla iletişimdir. Regresyon katsayılarının anlamlılığını gösteren t-testi sonuçları, sosyal medya kullanım amaçlarından arkadaşlarla iletişim, eğlenmek ve rahatlamak, insanları daha iyi tanımak ve kişi ve organizasyonlara ulaşmak amaçlarının sanal paylaşım üzerinde istatistiksel olarak anlamlı yordayıcılar olduğu görülmektedir. Boş zamanları değerlendirmek, müzik dinlemek, mesaj göndermek ve almak, kişisel sunum ve bilgi paylaşımı, olayları/gündemi takip etmek, fikir alışverişinde bulunmak ve bilgiye erişim amaçlarının sanal paylaşım üzerinde anlamlı yordayıcı bir etkisi yoktur.

Sanal Yalnızlık Ölçeğinin Toplam Puanının Yordanmasına İlişkin Bulgular

Sanal ortam yalnızlık ölçeğinin toplam puanının sosyal medya kullanım amaçları yordama düzeyinin belirlenmesi amacıyla çoklu doğrusal

regresyon analizi yapılarak belirlenmiş ve sonuçlar Tablo 5'te ele alınmıştır:

Tablo 5 sosyal medya kullanım amaçlarının sanal ortam yalnızlık ölçeğinin toplam puanındaki değişimin yaklaşık %14'ünü açıkladığını göstermektedir. Standardize edilmiş regresyon katsayısı (β), yordayıcı değişkenlerin sanal yalnızlık ölçeğinin toplam puanı üzerindeki önem sırası, insanları daha iyi tanımak, kişi ve organizasyonlara ulaşmak, eğlenmek ve rahatlamaktır. Regresyon katsayılarının anlamlılığını gösteren t-testi sonuçları incelendiğinde ise sosyal medya kullanım amaçlarından eğlenmek ve rahatlamak, insanları daha iyi tanımak ve kişi ve organizasyonlara ulaşmak amaçlarının sanal ortam yalnızlık ölçeğinin toplam puanının istatistiksel olarak anlamlı yordayıcıları olduğu görülmektedir. Arkadaşlarla iletişim, boş zamanları değerlendirmek, müzik dinlemek, mesaj göndermek ve almak, kişisel sunum ve bilgi paylaşımı, olayları/gündemi takip etmek, fikir alışverişinde bulunmak ve bilgiye erişim amaçlarının sanal ortam yalnızlık ölçeğinin toplam puanı üzerinde anlamlı bir yordayıcı değildir.

Tablo 5
Sanal Yalnızlık Ölçeğinin Toplam Yordanmasına İlişkin Bulgular

Model	Standardize Olmayan Değer		Standardize Değer		t	R ²
	B	S.H	β			
(Sabit)	38.89	2.32			16.74**	
Arkadaşlarla iletişim	-.57	.51	-.06		-1.10	
Bilgiye erişim	-.04	.50	-.00		-.09	
Boş zamanları değerlendirmek	.66	.45	.07		1.35	
Eğlenmek ve rahatlamak	.97	.50	.09		1.95*	
Fikir alışverişinde bulunmak	.92	.45	.10		1.85	
İnsanları daha iyi tanımak	1.80	.42	.19		4.27**	.14
Kişisel sunum ve bilgi paylaşımı	.22	.45	.03		.49	
Kiş ve organizasyonlara ulaşmak	1.03	.47	.11		2.18*	
Mesaj göndermek ve almak	.39	.50	.04		.78	
Müzik dinlemek	.07	.39	.01		.19	
Olayları/gündemi takip etmek	-.62	.46	-.06		-1.34	

Not. N = 611, *p <.05, **p <.001

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırma sonucunda, sanal ortam yalnızlık ölçeğinin sanal paylaşım alt boyutu ile sosyal medya kullanım amaçlarından eğlenmek ve rahatlamak, boş zamanları değerlendirmek, müzik dinlemek, mesaj göndermek ve almak, insanları daha iyi tanımak, kişisel sunum ve bilgi paylaşmak, kişi ve organizasyonlara ulaşmak ve fikir alışverişinde bulunmak arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Bir diğer bulgu sanal ortam yalnızlığı ölçeğinin alt boyutu olan sanal sosyalleşme puanları arttıkça sosyal medya kullanım amaçlarından arkadaşlarla iletişim, eğlenmek ve rahatlamak, kişisel sunum ve bilgi paylaşmak, boş zamanları değerlendirmek, müzik dinlemek, mesaj göndermek ve almak, insanları daha iyi tanımak, olayları/gündemi takip etmek, kişi ve organizasyonlara ulaşmak, fikir alışverişinde bulunmak ve bilgi paylaşımından alınan puanların da arttığı görülmüştür. Sanal ortam yalnızlık ölçeğinin sanal yalnızlık alt boyutu ile herhangi bir sosyal medya kullanım amacı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Sanal sosyalleşme ve sanal paylaşım ile sosyal medya kullanım amaçlarından fikir alışverişinde

bulunmak, insanları daha iyi tanımak ve kişi ve organizasyonlara ulaşmak ile daha yüksek düzeyde ilişkili olduğu gözlenmiştir. Araştırmada regresyon analizi sonuçlarına göre elde edilen bulguda, sosyal medya kullanım amaçlarından insanları daha iyi tanımak, eğlenmek ve rahatlamak ve kişi ve organizasyonlara ulaşmak amaçlarının sanal sosyalleşme üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer bulgu, sosyal medya kullanım amaçlarından arkadaşlarla iletişim, eğlenmek ve rahatlamak, insanları daha iyi tanımak ve kişi ve organizasyonlara ulaşmak amaçlarının sanal sanal paylaşımın anlamlı yordayıcıları olduğunu göstermiştir. Son olarak, sosyal medya kullanım amaçlarından eğlenmek ve rahatlamak, insanları daha iyi tanımak ve kişi ve organizasyonlara ulaşmak amaçlarının sanal ortam yalnızlık ölçeğinin toplam puanının anlamlı yordayıcıları olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, literatürdeki araştırma bulguları ile benzer sonuçlar ortaya koymaktadır (Bal ve Bicen, 2017; Bardak ve Yalçınkaya-Alkar, 2016; Whiting ve Williams, 2013). Araştırma bulguları ile benzerlik taşıyan bir araştırma sonucunda öğrencilerin sosyal medya

kullanım amaçlarının; mesajlaşma, arkadaşlarını takip etme, haber edinme, fotoğraf çekme, video kaydetme ve paylaşma, yeni gelişmelerin farkında olma, müzik dinleme, uygulamaları takip etme, yeni arkadaşlıklar edinme, yeni uygulamalar indirme ve yer bildirimi yapma olduğu görülmüştür (Bal ve Bicen, 2017). Whiting ve Williams (2013) tarafından yapılan araştırmada ise sosyal medya kullanım amaçlarının sosyal etkileşim, bilgi arayışı, zaman geçirme, eğlence, rahatlama, ilişkisel birliktelik, birlikteliği yayma, fikirlerin ifadesi, bilgi paylaşma ve diğerleri hakkında bilgi elde etmek olduğu görülmüştür. Bu bağlamda mevcut araştırmada elde edilen bulguların, konu ile ilgili yapılan benzer araştırma sonuçlarıyla benzerlik taşıdığı söylenebilir.

Araştırmada elde edilen ilk bulguda, sanal ortam yalnızlığı ölçeğinin sanal paylaşım, sanal sosyalleşme ve sanal yalnızlık alt boyutları puanı arttıkça sosyal medya kullanım amaçları ölçeğinden elde edilen puanların da arttığı görülmüştür. Araştırmada elde edilen bu bulguyla benzerlik taşıyan çeşitli araştırma sonuçları mevcuttur (Bardak ve Yalçınkaya-Alkar, 2016). Bu araştırmalarda ortak yönün bireylerin sanal ortam kullanım amaçları ile gerçek hayatta yüz yüze ilişkilerdeki yalnızlık duyguları üzerine yoğunlaşmaları olduğu görülmektedir. O'Day ve Heimberg (2021) sosyal medya kullanımı sosyal kaygı ve yalnızlık arasındaki ilişkileri inceleyen bir sistematik derleme araştırmasında hem sosyal kaygı düzeyi hem de yalnızlıkları yüksek olan bireylerin çevrimiçi ortamda daha sorunlu bir şekilde yer aldıklarını ortaya koymuştur. Pittman ve Reich (2016) tarafından yapılan bir araştırmada ise sosyal medya ve yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür Zhang vd. (2021) tarafından yapılan bir diğer araştırmada ise sosyal medya iletişimi ile yalnızlık arasındaki ilişkide algılanan sosyal destek ve sosyal iletişimin aracı rolünün anlamlı olduğu görülmüştür. Marttila vd. (2021) tarafından yapılan boylamsal bir araştırmada problemlisozyal medya kullanımı arttıkça bireylerin yalnızlıklarının arttığı ve bunun sonucunda da yaşam doyumlarının azaldığı bulunmuştur. Ancak mevcut araştırmada bireylerin sanal ortamda

hissettikleri yalnızlık duygusuna odaklandığından konu ile ilgili yapılan araştırmalardan farklı bir bulguyu ortaya koymaktadır. Sanal ortam yalnızlığı, bireylerin sosyal medya, çevrimiçi platformlar, oyunlar gibi dijital ortamlarda yaşadıkları yalnızlık olarak tanımlanmakta ve sanal sosyalleşme, sanal paylaşım gibi alt boyutları bulunmaktadır (Korkmaz vd., 2014). Sanal ortam yalnızlığı, sanal ortamı sosyal ilişkiler geliştirmek ama bu konuda başarılı olamamaktan kaynaklı olarak ortaya çıkabilir. Dolayısıyla bireyler, eğlenmek ve rahatlamak, insanları daha iyi tanımak gibi amaçlarla sosyal medyada daha fazla zaman geçirmiş olsalar da sosyal beceri eksikliğinden kaynaklı olarak sanal yalnızlıkları artmış olabilir.

Sanal ortamda bireyler kendilerine cazip gelen profiller oluşturarak insanlarla iletişim kurmaya çalışmakta ve belki de gerçek hayatta deneyimlemediği sosyal paylaşımları sanal ortamda deneyimleyebilmektedir (Çalışır, 2015; İnce ve Koçak, 2017). Sanal paylaşım ile en çok ilişkili olan sosyal medya kullanım amaçlarının eğlenmek ve rahatlamak, boş zamanları değerlendirmek, insanları daha iyi tanımak, kişi ve organizasyonlara ulaşmak olduğu hesaba katıldığında insanlar bu amaçları gerçekleştirmek için sanal paylaşımlarını bu amaçları gerçekleştirmek için artırmış olabilirler. Sanal ortamların insanlara paylaşım yaparken gerçek kişiliklerinden çok daha farklı profiller kullanabilme imkânı tanınmasıyla birlikte bireyler oluşturdukları yeni profillerle sanal ortamlara dâhil olmuş ve daha fazla paylaşım yapmış olabilirler. Belki de kendi kişiliğini yansıtmayabilen bir profile veya gerçek hayatta tepki vermeyeceği bir tarzda içerik paylaşması aracılığıyla insanlar sosyal ilişkilerini çevrimiçi ortamları kullanarak geliştirmeyi hedeflemiş ve sanal ortamları daha çok tercih etmiş olabilir. Yüz yüze kurduğu ilişkilerde ulaşamadığı amaçlarını sanal ortamda gerçekleştirmeyi amaçlayarak insanları tanıma, eğlenme ya da boş zamanlarını değerlendirme amaçlı sanal paylaşımlarını artırmış olabilir.

Araştırma sonucunda sanal ortam yalnızlığı toplam puanı ile sanal paylaşım ve sanal sosyalleşmenin en güçlü yordayıcılarının eğlenmek ve rahatlamak,

insanları daha iyi tanımak, kişi ve organizasyonlara ulaşmak, fikir alışverişi ve arkadaşlarla iletişim amaçları olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular alan yazında konu ile ilgili yapılan diğer araştırmaları destekler niteliktedir (Aras ve Peker, 2021; Bedir, 2016; Otrar ve Arın, 2015; Tektaş, 2014). İnsanlar sosyal medyayı sosyal ilişki geliştirmek, eğlenmek, boş zamanları değerlendirmek, bilgi elde etmek gibi çeşitli amaçları gerçekleştirmek için kullanabilir. Bu amaçları gerçekleştirmek için sosyal medya platformlarından yararlanabilirler. Ancak diğer taraftan sosyal iletişimde yaşanan sorunlar sanal ortamlara da yansiyabilir ve bu sorunlar bireylerin yalnızlık duygusu artırabilir. Araştırma bulgularının alan yazında elde edilen sonuçlarla tutarlı olduğu görülmektedir. Ancak mevcut araştırma yalnızlık duygusunun sanal ortamdaki boyutunu ele aldığı için literatüre bu yönde bir katkı sağlamaktadır. Çünkü sanal ortam yalnızlığı, bireylerin dijital ortamlarda (sosyal medya, çevrimiçi platformlar, oyunlar vb.) yaşadıkları yalnızlıktır (Korkmaz vd., 2014). Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, sanal ortamın çeşitli amaçlarla gereğinden fazla kullanımının bağımlılık için bir risk faktörü olduğuna ve sanal yalnızlığı artırdığına dikkat çektiği için müdahaleye yönelik araştırmalara veri sağlaması bağlamında önemli sonuçlar ortaya koymaktadır.

Kaynaklar

- Abay-Alyüz, S. B. (2020). Sosyal desteğin birey yaşamında önemi ve sosyal hizmet. *Talim*, 4(1), 115-134. <https://doi.org/10.37344/talim.2020.4>
- Arı-Ünal, S. & Küçük, S. (2022). Adölesanlarda sosyal medya kullanımı, siber zorbalık, yalnızlık ilişkisi ve hemşirelik. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 34-44.
- Bal, E., & Bicen, H. (2017). The purpose of students' social media use and determining their perspectives on education. *Procedia Computer Science*, 120, 177-181. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2017.11.226>
- Balcı, Ş., Gölçü, A. (2013). Facebook addiction among university students in Turkey: "Selcuk University Example". *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 34, 255-278
- Balcı, Ş., & Gargalık, E. (2020). Narsistik kişilik özellikleri ile sosyal medya kullanımı arasında bir bağlantı var mı? *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (44), 125-140.
- Bardak, F., & Yalçınkaya-Alkar, Ö. (2016). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanım amaçlarına göre internet bağımlılığı ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bağımlılık Dergisi*, 17(2), 55-65.
- Bayköse, N., & Esin, İ. (2019). Sporda beden imajı ve sosyal medya etkisi: sosyal karşılaştırma kuramı çerçevesinde facebook kullanımının beden imajına etkileri üzerine bir derleme. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 67-80.
- Bedir, A. (2016). Sosyal medya kullanımının üniversite öğrencilerinin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Büyükmumcu, S. B., & Ceyhan, A. A. (2019). Sosyal medya kullanıcılarının sosyal karşılaştırma eğilimlerinin incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 10(1), 273-302.
- Clayton, R. B., Osborne, R. E., Miller, B. K., & Oberle, C. D. (2013). Loneliness, anxiousness, and substance use as predictors of Facebook use. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 687-693. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.12.002>
- Çalışır, G. (2015). Kişilerarası iletişimde kullanılan bir araç olarak sosyal medya: Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi öğrencilerine yönelik bir araştırma. *Humanities Sciences*, 10(3), 115-144.

- Çömlekçi, M. & Başol, O. (2019). Gençlerin sosyal medya kullanım amaçları ile sosyal medya bağımlılığı ilişkisinin incelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(4), 173-188. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.525652>
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2002). *Handbook of self-determination research*. Rochester: University of Rochester Press.
- Doğan, U., & Karakaş, Y. (2016). Lise öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanımının yordayıcısı olarak yalnızlık. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 57-71.
- Engelberg, E., & Sjöberg, L. (2004). Internet use, social skills and adjustment. *CyberPsychology & Behavior*, 7, 41-48.
- Erdoğan, F. (2009). Conceptualizing online environments as third places: an analysis on second life and Facebook [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Boğaziçi Üniversitesi.
- Erikson, E. H. (1984). *İnsanda gelişim sekiz evresi* [Eight stages of human] (T. B. Üstün & V. Şar, Trans.). Birey ve Toplum Yayınları.
- İnce, M., & Koçak, M. C. (2017). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım alışkanlıkları: Necmettin Erbakan Üniversitesi örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 736-749.
- Kabaklı-Çimen, L. (2018). Üniversite öğrencilerinin internet bağımlılığı ile sanal ortam yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1431-1452.
- Kale, H. (2019). Lise öğrencilerinde sosyal medya kullanım amacı ile yalnızlık, zaman yönetimi, iletişim becerisi ve psikolojik iyi olma arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trabzon Üniversitesi.
- Karal, H., ve Kokoç, M. (2010). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağ siteleri kullanım amaçlarını belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Türk Bilgisayar ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 1(3), 251-263.
- Korkmaz, Ö., Usta, E., & Kurt, İ. (2014). Sanal Ortam Yalnızlık Ölçeği (SOYÖ) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 29(2), 144-159.
- Lemieux, R., Lajoie, S., Trainor, N. E. (2013). Affinity-seeking, social loneliness, and social avoidance among Facebook users. *Psychological Reports*, 112(2), 545-552.
- Marttila, E., Koivula, A., & Räsänen, P. (2021). Does excessive social media use decrease subjective well-being? A longitudinal analysis of the relationship between problematic use, loneliness and life satisfaction. *Telematics and Informatics*, 59, 101556. <https://doi.org/10.1016/j.tele.2020.101556>
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50, 370-396.
- Mertens, D. M. (2015). *Research and evaluation in education and psychology*. Sage Publications.
- O'Day, E. B., & Heimberg, R. G. (2021). Social media use, social anxiety, and loneliness: A systematic review. *Computers in Human Behavior Reports*, 3, 100070.
- Otrar, M., & Argın, F. (2014). Öğrencilerin sosyal medyaya ilişkin tutumlarının kullanım alışkanlıkları bağlamında incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 1-13.
- Aras, E., & Peker, A. (2021). Üniversite öğrencilerinin sosyal medyayı kullanım amaçlarını belirleme ölçeğinin geliştirilmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(25), 656-673.

- Pittman, M., & Reich, B. (2016). Social media and loneliness: Why an Instagram picture may be worth more than a thousand Twitter words. *Computers in Human Behavior*, 62, 155-167. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.03.084>
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Serdar, E., Harmandar-Demirel, D., & Demirel, M. (2018). Üniversite öğrencilerinin facebook kullanımı ile yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 11(60), 1402-1409.
- Şafak, B., & Kahraman, S. (2019). Sosyal medya kullanımının yalnızlık ve narsistik kişilik özelliği belirtileri ile ilgili ilişkinin incelenmesi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 54-69.
- Şensoy, N., Kurttaş Çolak, P., & Doğan, N. (2020). Sağlık çalışanlarında psikolojik iyi oluş düzeyi ile sanal ortamda yalnızlık düzeyi arasındaki ilişki. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 24(1), 41-50. <https://doi.org/10.15511/tahd.20.00141>
- Tektaş, N. (2014). Üniversite öğrencilerinin sosyal ağları kullanmalarına yönelik bir araştırma. *Tarih Okulu Dergisi XVII*, 851-870.
- Uzakgiden, A. M. & Erözkan, A. (2019). Sosyal ağlarda sosyal destek beklentisi: Ölçek geliştirme, güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Ege Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 20-33.
- Whiting, A., & Williams, D. (2013). Why people use social media: a uses and gratifications approach. *Qualitative Market Research: An International Journal*, 16(4), 362-369. <https://doi.org/10.1108/QMR-06-2013-0041>
- Yao, M. Z., & Zhong, Z. J. (2014). Loneliness, social contacts and Internet addiction: A cross-lagged panel study. *Computers in Human*

Behavior, 30, 164-170. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.08.007>

- Zhang, K., Kim, K., Silverstein, N. M., Song, Q., & Burr, J. A. (2021). Social media communication and loneliness among older adults: The mediating roles of social support and social contact. *The Gerontologist*, 61(6), 888-896. <https://doi.org/10.1093/geront/gnaa197>

Extended Abstract

As social beings, humans strive to develop social relationships, establish connections between people, interact and create meaningful relationships (Deci & Ryan, 2002). Social relationships are essential to meet people's emotional needs and provide support in difficult times (Abay-Alyüz, 2020). Social relationships also make people feel like they belong to communities, groups, or families. Therefore, social relationships fulfil people's need to define their identity and feel connected to others (Maslow, 1943; Ryan & Deci, 2000). However, people may sometimes experience problems in their social relationships and may feel lonely as a result. In this context, they may prefer to communicate in alternative ways, such as using virtual environments to cope with the loneliness that arises and to develop social relationships again (Balcı & Gölcü, 2013; Lemieux et al., 2013; Serdar et al., 2018).

Virtual environment loneliness occurs when people spend too much time in virtual environments and do not develop the expected social relationships, which is the feeling of loneliness that individuals experience in digital environments (Korkmaz et al., 2014). This situation is related to the fact that although individuals connect online in the virtual world, they feel they need to establish a natural social bond or develop deep and meaningful relationships (Engelberg & Sjöberg, 2004).

In the literature, it was found that there are research findings on the relationship between social media usage purposes and loneliness (Bardak & Yalçınkaya-Alkar, 2016). When people cannot develop supportive and satisfying social

relationships face-to-face, they can use social media platforms to establish and develop relationships (Korkmaz et al., 2014). However, as in face-to-face relationships, people may feel lonely while attempting to develop social relationships in virtual environments. By determining virtual environment loneliness and the factors explaining this situation, intervention studies can be conducted to reduce the loneliness experienced by individuals in virtual environments. At the same time, preventive research can be developed so that individuals can use social media platforms more consciously and purposefully to develop more qualified social relationships in virtual environments. Therefore, the current study aims to determine the relationship between the purposes of using social media and loneliness in the virtual environment among university students.

The study was designed following relational research and was conducted with 611 undergraduate students. The Social Media Usage Purposes Scale and The Virtual Environment Loneliness Scale were used in the data collection phase.

Results indicated that there were significant positive relationships between the virtual sharing sub-dimension of the virtual environment loneliness scale and the purposes of social media use, such as having fun and relaxing, enjoying leisure time, listening to music, sending and receiving messages, getting to know people better, personal presentation and sharing information, reaching out to people and organizations and exchanging ideas. Another finding was that as the scores of virtual socialization, which is a sub-dimension of the virtual environment loneliness scale, increased, the scores obtained from communication with friends, having fun and relaxing personal presentation and sharing information, leisure time, listening to music, sending and receiving messages, getting to know people better, following events/agenda, reaching out to people and organizations, exchanging ideas and sharing information increased. It was found that there was no significant relationship

between the virtual loneliness sub-dimension of the virtual environment loneliness scale and any purpose of social media use. It was observed that virtual socializing and virtual sharing were more highly correlated with the purposes of social media use, such as exchanging ideas, getting to know people better, and reaching out to people and organizations. According to the results of the regression analysis of the study, it was found that the purposes of social media use, getting to know people better, having fun and relaxing, and reaching out to people and organizations were significant predictors of virtual socialization. Another finding showed that communication with friends, having fun and relaxing, getting to know people better, and reaching out to people and organizations were significant predictors of virtual sharing. Finally, it was revealed that the purposes of having fun and relaxing, getting to know people better, and reaching out to people and organizations were significant predictors of the total virtual environment loneliness scale score.

Another result showed that the strongest predictors of virtual environment loneliness total score and virtual sharing and virtual socializing were having fun and relaxing, getting to know people better, reaching out to people and organizations, exchanging ideas and communicating with friends. These findings support other studies on the topic in the literature (Aras & Peker, 2021; Bedir, 2016; Tektaş, 2014). People may use social media for various purposes, such as developing social relationships, having fun, spending leisure time, and obtaining information. They can benefit from social media platforms to realize these purposes. However, sometimes problems experienced in social communication may be reflected in virtual environments, which may increase individuals' sense of loneliness. It is seen that the findings of the current study are consistent with the results obtained in the literature. However, since the current research addresses the dimension of loneliness in the virtual environment, it contributes to the literature in this direction. Loneliness in the virtual environment is a kind of loneliness experienced by individuals in digital environments

(Korkmaz et al., 2014). The findings obtained as a result of the research reveal actual results in the context of creating ideas for intervention research, as it draws attention to the fact that excessive use of the virtual environment for various purposes is a risk factor for addiction and increases virtual loneliness.

The current study was conducted on undergraduate students at a university in a province in the Eastern Anatolia Region, and it may be recommended that future studies be conducted with students studying in different regions. This study collected the purposes of social media use with an 11-item scale. In future studies, qualitative and mixed studies can be designed to address social media usage purposes more comprehensively.

Yazar Bilgileri

Author details

*(Sorumlu Yazar **Corresponding Author**) Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, aynur.karabacak@atauni.edu.tr, Orcid: 0000-0002-2225-1789

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar

Supporting-Sponsor Institutions or Organizations:

Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır. *None*

Çıkar Çatışması

Conflict of Interest

Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır. *None*

Etik Kurul Onayı

Ethics Board Approval

Atatürk Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu, 04/11/2022, Karar No: 35. Atatürk University Ethical Board of Social and Humanities, 04/11/2022, Decision Number: 35.

Kaynak Göstermek İçin

To Cite This Article

Karabacak Çelik, A. (2024). Sosyal medya kullanım amaçları ve sanal ortam yalnızlığı arasındaki ilişki: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (66), 53-68. <https://doi.org/10.47998/ikad.1319612>